

Na meti izvršitelja

Nakon što su izgubili preduzeće u komesuradili godinama i decenijama, radnici i radnice „Trudbenika“ stupili su u štrajk. Međutim, ne samo da pravda nije zadovoljena, već im je uskoro zapretilo i iseljenje iz njihovih domova.

Nekada graditelji domova, sada su postajali beskućnici. Izvršitelji i policija su izbacivali ljude na ulicu, nekada i bez najave. Na udaru se našla zgrada „Trudbenika“ na Novom Beogradu u bloku 70, kao i naselja u Krnjači i na Zvezdari. Iseljenjima su se suprotstavile solidarne komiske i građani. Mnoga iseljenja su uspešno odložena i zahvaljujući tome mnogi od ovih ljudi i dalje imaju krov nad glavom.

Međutim, život u nesigurnosti

Zašto Radnički muzej?

Radnički muzej je nastao kao odgovor na potrebu da se neguje sećanje na dostignuća radništva i diskutuje o temama o sudbini društva i ekonomije tokom tranzicije i uvođenja kapitalizma.

Samo ime muzeja „Trudbenik“ je odabran zbog činjenice da se prostorije muzeja nalaze u sklopu radničke kolonije nekadašnjeg preduzeća za građevinske i montažne radove „KMG Trudbenik“. Iako preduzeća više nema, radničko naselje izgrađeno 1959. i dalje predstavlja jedini dom za bivše radnike i radnice.

Muzej je nastao zahvaljujući naporima samih radnika da sačuvaju istoriju preduzeća od zaborava, istoriju kojoj su doprineli svojom dugogodišnjom borborom za opstanak preduzeća, svojih radnih mesta i

domova i time značajno doprineli priči koja i dalje nije završena. Ovaj muzej je posvećen njima, ali i svim radnicima i radnicama koji su uzeли ulogu u izgradnji SFRJ i današnje Srbije.

Iako su njihova preduzeća zatvorena, plodove njihovog rada osećamo i danas dok svakodnevno koristimo puteve, bolnice, stanove i škole i sve one objekte koje su podigli njihove ruke. Posvećen je svima onima čiji rad danas ostaje potcenjen, nevidljiv i potplaćen.

Muzej je spremam da sarađuje sa kolektivima i pojedincima koji imaju želju da kroz edukacije, tribine, izložbe i druge oblike izražavanja pokrenu diskusiju o relevantnim društvenim i ekonomskim pitanjima.

Rena Redle i Vladan Jeremić

donator:

partneri:

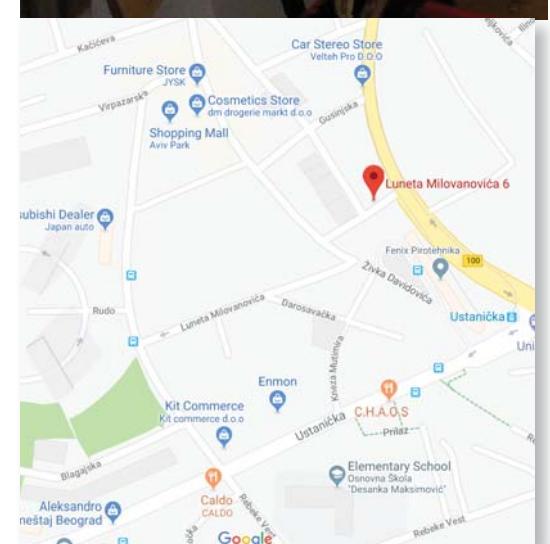
Savez za radničko društvo

za samooobrazovanje

Riten
uciteljneznalica.org društvena pitanja

PRIVATIZACIJA // ŠTRAJK // DELOŽACIJE // RADNIČKI MUZEJ

Zdržana akcija Krov nad glavom je tokom ove i prošle godine u više navrata branila od prinudnog iseljenja stanare bivšeg „Trudbenikovog“ naselja u Luneta Milovanovića 6 na Konjarniku. Akcije su rezultirale uspehom, ali su takođe pobudile interesovanje aktivista i aktivistkinja za istoriju preduzeća, njegov

nastanak, zlatno doba i uzroke propasti. U praznim prostorima odbranjenog naselja 29. novembra ljudi koji su branili i odbranili stanare otvorile Radnički muzej „Trudbenik“. Prenosimo njihovu zamisao i pozivamo vas da posetite muzej.

Učitelj neznanica

Privatizacija i štrajk

De integracija ne kadašnje jugoslovenskog građevinskog giganta „KMG Trudbenik“ počela je krajem devedesetih godina, podelom na više posebnih pravnih lica koja su funkcionalisala kao zavisna preduzeća „KMG Trudbenika“. Radnici su već na prve korake u komadanju preduzeća reagovali štrajkom.

Iako im pozadina ove „reorganizacije“ nije bila sasvim jasna, pitanja koja je štrajkači odbor postavljao rukovodstvu svedoče o nepogrešivom klasnim instinktu, o hrabrosti radnika da se suprotstave vladajućim kadrovima, ali i o nedovoljnom samopouzdanju da odbace vladajuću paradigmu liberalizacije. Podela „Trudbenika“ imaće dalekosežne maligne posledice u privatizaciji, ne samo zato što je oslabila solidarnost i svest radnika o zajedničkom interesu, već i zato što je stvorila pravnu formu za prevaru u privatizaciji.

Deo od preostalih 2200 radnika stupa u štrajk na jesen 2001. godine „privatizovana“ tako što ih

godine, zahtevajući da se uposle proizvodni kapaciteti preduzeća i isplate primanja radnicima. Nakon što su mehanizacijom blokirali Pančevački put i izazvali kolaps saobraćaja, predstavnici „Trudbenika“ odlaze u Vladu na pregovore. Obećani su novi poslovi i obezbeđen socijalni program za 1600 radnika; deo odlazi na biro, deo u penziju, a „KMG Trudbenik“ ulazi u proces restrukturiranja.

Iako „KMG Trudbenik“ nije smeo samostalno da donosi bilo kakve ozbiljne poslovne odluke, a kamoli da proda svu imovinu i radnike svojih zavisnih preduzeća, iako je proces privatizacije bio u isključivoj nadležnosti Agencije za privatizaciju, u ugovoru o prodaji svojih zavisnih preduzeća „KMG Trudbenik“ se navodi kao „prodavac“. Ugovor je potpisala Agencija za privatizaciju kao eventualni raskid ugovora ukoliko kupac ne izvrši preuzete obaveze. Rukovodiocima društvenih preduzeća zabranjeno je da preduzimaju bilo kakve korake koji bi ometali proces privatizacije, a za svaku iole važniju odluku morali su da traže saglasnost Agencije.

Posledice ove mimikrije biće katastrofalne za „Trudbenik gradnju“ i njene radnike, kao i za hiljade drugih radnika u Srbiji čija su preduzeća prodata na ovaj prevaran način, zaobilazeњem Zakona o privatizaciji.

Preduzeća u sastavu „KMG Trudbenika“ su marta 2008. godine „privatizovana“ tako što ih

je prodao „KMG Trudbenik“, ne po Zakonu o privatizaciji, već po Zakonu o obligacionim odnosima. Drugim rečima, zavisna preduzeća (nekadašnji pogoni) „KMG Trudbenika“ nisu privatizovana, već su prodata kao stvari, zajedno sa radnicima.

Odlukom Savezne vlade formira se krajem 1945. godine „Obnova“, prvo savezno građevinsko preduzeće za izgradnju krupnih objekata. U tom preduzeću razvijaju se četiri sektora: za građenje industrijskih objekata, za građenje obnovu mostova, za izgradnju saobraćajnica i za izgradnju hidroelektrana. Prvi petogodišnji plan postavio je krunpe zadatke koji nisu imali za cilj samo da vrate zemlju u stanje pre ratnih razaranja, već i da znatno podignu nivo razvoja. Tako krupne poduhvate nisu mogle ostvariti usitnjene i tehnički zaostale organizacije kakve su karakterisale privrednu Kraljevinu Jugoslavije. Zato se osnivaju krupna građevinska preduzeća.

Početkom 1947. godine, Savezna vlada donosi odluku da rasformira „Obnovu“ i da se umesto nje formiraju četiri savezna građevinska preduzeća: „Hidrogradnja“ – za građenje hidroelektrana, „Pionir“ – za izgradnju mostova, „Autoput“ za izgradnju puteva i „Trudbenik“ za izgradnju industrijskih objekata.

Na osnovu te odluke 1. aprila 1947. godine počeo je da posluje „Trudbenik“. Njegova prva gradilišta su „Servo Mihajlo“ u Zrenjaninu, Fabrika kablova u Svetozarevu, Fabrika ulja u Obrenovcu i Institut za nuklearnu fiziku u Vinči.

„Trudbenik gradnje“ ubrzo nakon prodaje shvatio je da kupac, građevinsko preduzeće „Montera“, polako ali sigurno gasi „Trudbenik gradnju“. Drastičnim smanjenjem obima poslova i otpuštanjem radnika „Montera“ je prekršila odredbe Zakona o privatizaciji koje je obavezuju na održavanje kontinuiteta poslovanja, tako da sindikat avgusta 2009. godine stupa u štrajk i istovremeno zahteva od Agencije za privatizaciju raskid ugovora o kupoprodaji „Trudbenik gradnje“. Prema svemu što su znali, očekivali su da će Agencija jednostavno utvrditi očigledna kršenja ugovora Zakona o privatizaciji i verovali da će štrajk samo ubrzati neminovno – raskid ugovora sa nesavesnim

kupcem.

Međutim, na sastanku u Agenciji za privatizaciju saznali su da je kupoprodajni ugovor tako sastavljen da Agencija „nije nadležna“ ni za kontrolu izvršenja obaveza, niti za raskid ugovora, već da ugovor može raskinuti samo „KMG Trudbenik“ u sudskom sporu koji može trajati godinama. Ogorčeni zbog prevare, štrajkači stupaju u ulične proteste. Menadžment „Trudbenik gradnje“ reaguje tako što svim štrajkačima daje otlake. Sudski sporovi za vraćanje na posao nisu okončani do današnjeg dana.

Pod pritiskom svakodnevnih protesta otpuštenih radnika „Trudbenik gradnje“, ali i Vladinog Saveta za borbu protiv korupcije koji je podržao radničke zahteve, Agencija za privatizaciju prihvata da, kao „punomoćnik“ „KMG Trudbenika“ ipak sproveđe kontrolu izvršenja kupoprodajnog ugovora.

Kontrola je utvrdila da su kršenja ugovora čak i gora od onoga što su radnici znali na početku štrajka. Ipak, Agencija odbija da na osnovu utvrđenih činjenica raskine ugovor, već šalje izveštaj o kontroli „KMG Trudbeniku“. Direktor „KMG Trudbenika“ pokreće sudski spor protiv „Montere“, ali otpušteni radnici nastavljaju ulične proteste sve do maja 2010. godine, zahtevajući da Agencija primeni Zakon o privatizaciji i raskine ugovor odmah, da bi se spasilo što se još spasi moglo od „Trudbenik gradnje“ i od radnih mesta.

Umesto da natera Agenciju da poštuje zakon, Vlada Srbije predlaže radnicima da im isplati

300 evra po godini staža,

u zamenu za odustajanje od protesta.

Novembra 2013. godine sud je pravosnažno utvrdio da je „Montera“ prekršila ugovor o kupoprodaji „Trudbenik gradnje“. Ova presuda je bivšim radnicima donela samo „moralnu satisfakciju“, jer je „Trudbenik gradnja“ još jula 2011. godine otišla pod stečaj.

U međuvremenu, za prodaju „Trudbenik gradnje“ zainteresovao se i Evropski parlament, posredstvom Saveta za borbu protiv korupcije koji je svrstao ovaj slučaj među ilustrativne primere korupcije u privatizaciji. Januara 2011. godine Evropski parlament doneo je rezoluciju o pristupanju Srbije Evropskoj uniji u kojoj je od vlasti u Beogradu zatražio rešavanje spornih slučajeva na koje je ukazao Savet za borbu protiv korupcije.

Stečaj „Trudbenik gradnje“ svega nekoliko meseci nakon rezolucije jasno je pokazao svim radnicima u Srbiji čemu mogu da se nadaju od vladavine prava – možda će poneki funkcijer ili nesavestni kupac jednog lepog dana i završiti iza rešetaka, ali to neće imati nikakav efekat na sudbinu oplačkanih preduzeća, radnika i njihovih porodica.

Tačnije, neće imati nikakav pozitivan efekat.

Oplačkani nisu dobili nikakvo obeštećenje, čak ni u stečajnom postupku. Milionska potraživanja koja imaju prema „Trudbenik gradnji“, „KMG Trudbeniku“ i „Monteri“ teško da će ikada naplatiti. Istovremeno, mnogi od ovih fiktivnih „millionera“ žive pod svakodnevnom pretnjom da ih izvršitelji izbacu na ulicu iz jedinog doma.

Septembra 2014. godine Tužilaštvo za organizovani kriminal napokon je odgovorilo na krivične prijave bivših radnika „Trudbenik gradnje“. Tužilaštvo je utvrdilo „da je postupak prodaje kako je obavljen u slučaju ‘Trudbenik gradnje‘ uobičajen i da je Agencija za privatizaciju na taj način postupala u svim postupcima prodaje preduzeća koja se nalaze u procesu restrukturiranja, a što se vidi iz dopisa u kojem je navedeno u kojim je još preduzećima postupano na identičan način, pa se stoga ne može govoriti o nepoštovanju zakona od strane radnika Agencija za privatizaciju“.

Da parafraziramo staru izreku – ako oplačkaš jedno preduzeće to je kršenje zakona, ako oplačkaš sva preduzeća to se zove privatizacija.

Ivan Zlatić

Godina 1951. predstavlja prekretnicu u razvoju kolektiva. Ojačan tehnički i kadrovske preduzeće prihvata nove obaveze i za njih se priprema stvaranjem nove organizacije. Te godine se Trudbenik pripajaju „Betonjerka“ u Nišu, „Kosmaj“ u Beogradu i „Mirko Tomić“ u Stalaću. Tako se formira „Trudbenik“ kao Kombinat za montažno građenje. Nešto je kasnije formiran je i sopstveni zanatski pogon. Slediće godine Kombinatu se pripaja strugara „Makiš“, a 1953. počinje izgradnja pogona „Durisol“. „Trudbenik“ 1952. godine prvi put izlazi na međunarodno tržište. Prvo radničko odmaralište u Orebici otvara se 1951. godine.

Sredinom 50-tih „Trudbenik“ u svojim pogonima i na gradilištima zapošljava oko 7.500 radnika i raspolaže sa 530 građevinskih mašina. Međutim, brz rast preduzeća nosio je i svoje potiske. Nedostatak iskustva u rukovodjenju velikim kolektivima i geografska udaljenost između pojedinih pogona uslovlili su pad u obavljanju radnih zadataka. Sledi smene u rukovodstvu i osipanje kadrova. Nakon kriznog perioda „Trudbenik“ je konsolidovao kapacitete, svi pogoni osim „Mirka Tomića“ izdvojeni su iz preduzeća, a postepeno se osnivaju novi pogoni.